

PUBLIZITATE OFIZIALA JASOTZEKO ESKUBIDEA ETA EUSKAL PRENTSA

Euskaraz informatua izateko eskubidetik
abiaturiko aportazio juridiko bat

IÑIGO URRUTIA

---

an honek objektu zehatza du. Euskaraz informatua izateko eskubidetik abiatuz, euskal prentsa idatzian publizitate ofiziala (edo instituzionala) sartzearen betebeharrak/eskubideaz jardungu dugu. Euskarazko prentsa idatziaren erregimen juridiko-linguistikoaren gaineko azterketa izan nahi du honenek, beraz ez da komunikabideei buruzko lan osoa. Ez zaio telebistari, irrati edota gainerako komunikabideei erreferentziarik egingo. Irakurleak igerriko duenez, lana lantzerakoan *Euskaldunon Egunkaria*-ren adibidea hartu da azterketaren bizkarrerezur gisa.

Aztergai honetan, legeek agintzen dutena eta praxiak erakusten digunaren artean alde handia dago. Hori horrela, lege-

-edukiak aztertutik soilik ezin buka genezake lan errealik. Ezer lantzerakoan, gaiak agintzen du; eta gai honek lege-educiako interpretazioetan larregi ez luzatzea agintzen digu, bestelakoan ondorio faltsuetara eramango gintuzke.

Aitortu behar dut zuhurtasunez ekiten zaiola lanari. Izan ere gai honetan aspektu juridiko eta metajuridikoen arteko muga ez baita argi bereizten. Edozelan ere, har itzazue ondoko lerroak arloaren gaineko aportazio juridiko gisa, zuhurtasunez idatziak baina aldi berean sendo. Bertan aurkituko duzuen nire iritzi subjektiboa da, beraz, nolabait ere interesatua. Ekin diezaiogun, bada, azterketari.

INFORMATUA IZATEKO ESKUBIDEA ETA EUSKARA

Informazioa jasotzeko eskubidea, era espresu edo tazitoan, oinarrizko eskubide gisa izaeratua izan da gure inguruko Estatu¹. Nahiz eta hori horrela izan, Estatu eleanitzetako² konstituzioek informazioa jasotzeko eskubideari ez diote, orokorrean, inolako edukin linguistiko espresurik eman³. Baina horrek ez du esaterik nahi informazioa jasotzeko eskubideak edukin linguistikorik ez duenik. Bestelakoan, hizkuntzik gabeko mezu informatiboei bide emango litzaieke eta hori, logikaren arabera, ez da posible.

Infomatua izateko eskubideak edukin linguistikorik baduela esatearekin ez da nahikoa. Pentsatzen jardun ezkerro baieztatu beharko litzateke batzuetan informazioa jasotzeko eskubideak hizkuntzekiko erabat independenteki funtzionatzen duela; noski, oinarrizko eskubide horrek bere eremupean jasotzen ditu, ez bakarrik Estatuko hizkuntza ofizialean/ofizialetan mezu informatiboak jasotzeko eskubidea, bestelako hizkuntzatan igortzen diren mezu informatiboak ere bere eremupean jasotzen baititu.

Baina hori bezain egiazkoa da, eskubide horren aplikazioari dagokionez hizkuntza guztiak ez daudela maila berean, besterik pentsatzea bidegabekoa izateaz gainera, ofizialtasuna mugatzea ekarriko bailuke. Hizkuntza guztiak, juridikoki, mai-

la berean ez daude; hizkuntza ofizialari zenbait eskubide lotzen zaizkio, horien artean hizkuntza ofizialean informazioa jasotzeko eskubidea legoke. Ofizialtasunak, beraz, informatua izateko eskubideari lehen mailako edukin linguistikoa eranstean dio.

Euskal Herriko toki batzuetan euskara ofiziala da. Hori horrela izanik lurraldez lurralde desberdintasun juridiko nabarmenak ageri zaizkigu informazioa euskaraz jasotzeko eskubidearen konfigurazio juridikoari dagokionez.

Euskal Autonomi Elkarteke Autonomi Estatutuko 6.1 eta 2 artikuluei jarraiki, 10/1982 Legeak, euskararen nomalkuntzari buruzkoa, bere 5.2.c artikuluan informazioa euskaraz jasotzeko eskubidea, bestelako hizkuntz eskubideen artean, jaso du:

5.2. Euskal Herriko hiritarrei honako oinarrizko hizkuntz eskubide hauek aitortzen zaizkie: ...c) Aldizkako argitalpenak, irrati eta telebista saioak euskaraz jasotzeko eskubidea⁴.

Aipagarria da 5.2. artikuluko lehenbiziko bi hizkietan jasotzen dituen hizkuntz eskubideekiko (Administrazioarekin harremanak euskaraz zein gazteleraz izateko eskubidea —5.2.a art.—; eta hezkuntza euskaraz eta gazteleraz jasotzeko eskubidea —5.2.b art.—), euskaraz informazioa jasotzeko eskubideak desberdintasun nabarmen bat ageri duela, hots, ez dela euskaraz zein gazteleraz informazioa jasotzeko eskubiderik aipatu, eskubide hori euskararekin besterik lotu ez duelarik. Aurrerago aztertuko dugu horren zergatia.

Baina horren aurretik, aipa ditzagun araubideak agertzen dituen ezaugarri batzuk.

Deigarria da, behinik behin, Euskararen Legean informazioa euskaraz jasotzeko eskubideak txokoa aurkitu duen neurrian, euskaraz informatzeko eskubidea ez dela ageri eskubide lege. Informazio-eskubidea eta euskara lotzen dituzten artikuluek, bakarrik eskubide horren aurpegi pasiboa jaso dute. Aurpegi aktiboa ez da inon ageri.

Argi dago euskaraz informatua izateko eskubidea, euskaraz informatzeko eskubidearen bitartez baldintzatua dagoela, be-

raz, nahiz eta eskubidearen aurpegi aktiboak Legean aitorten espresua izan ez, ezin esan daiteke berau existitzen ez denik⁵ edo baldintzatua izan daitekeenik.

Euskararen Legeko 22. eta 25. artikuluko bitartean komunikabideetan euskararen erabilpena araututa ageri da. Artikulu horiek dira, funtsean, komunikabide idatzietan euskarak duen babes estandarra identifikatzeko ahaleaginean, baliogarri izango zaizkigunak. Hona hemen Legeak agertzen dituen parametroak:

Bat.— Euskaraz informatua izateko eskubidea aitortzen da (5.2.c art. eta 22.art.a).

Bi.— Gobernuak bi hizkuntza ofizialen arteko erabilpenak pareka daitezen ahaleginak egin behar ditu (22.2 art. eta 23. art.).

Hiru.— Gobernuak Euskal Autonomi Elkartearen eremupeko komunikabideetan euskara lehentasunez erabilia izan dadin sustapen-politika martxan jarri behar du (23.art. eta 25. art.).

Lau.— Progresibitatea euskaraz informatua izateko eskubideari erantsitako baldintza tenporal gisa agertzen da (22.art. eta 25. art.).

Bost.— Sustapen-politika zertan oinarritu behar den ez da zehaztu. Ordea, Nafarroako 18/1986 Foru Legeak —abendua-ren 15ekoa, *vascuence*-ri buruzkoa—, 27.1 artikuluan sustapen politika horren oinarriak agerzen ditu aipatuz «*planes de apoyo económico y material*». Parametro horiek aurrean izanik bi ondorio azpimarratuko nituzke:

Batetik: arlo honetako hizkuntz normalkuntzaren helburua, komunikabide-munduan hizkuntza bien pareko agerpena izatea dugu. Helburu hori bere neurrian kokatua izan dadin, ez dugu ahanzi behar komunikabide idatzien *eskaintza* ez dela soilik Euskal Herritik sortzen, Estatu mailakoak ere Euskal Herriaren merkatua osatzen baitute, beraz helburutzat euskara eta gaztelaren agerpenaren parekotasuna lortzea izanik, euskal prentsaren aldeko sustapen-politika desorekatua (baina mesedegarria aldi berean) jarri beharko luke martxan.

Bestetik: botere publikoei helburu hori lor dezatela agintzen zaie; baina botere publikoek beren gain hartu behar duten sustapen-politika zein behar duen izan ez da zehazten, ez da eperik ezta betebeharrak espresurik agintzen; gainera, progresibitatearen elementu distorsionatzaileak eraginda, euskaraz informatua izateko eskubidea bera, baldintzatua agertzen da. Bi hitzetan, botere publikoek euskararen aldeko sustapen-politika eraginkor bat burutu behar badute ere, legeak ez du mekanismo loteslerik arautu, beraz, unean uneko borondate politikoak sustapen-politikaren ildoak ezarriko ditu.

Euskararen Legea onartua izan zenetik laster hamabost urte igaroko diren honetan, praxiak erakusten digu legean agertzen den helburua eta gaur egungo egoeraren artean alde handia, handiegia ene ustez, dagoela.

Nafarroan, gauzak askoz ere atzeragotik aurrera ikusi behar dira. Nafarroako babes estandarra askoz ere eskasagoa da. 18/1986 Foru Legeak —euskarari buruzkoa—, 27. artikuluan, honako normalkuntza-helburu hau zehaztu du: «*que los medios de comunicación empleen el vascuence de forma habitual y progresiva*». Legeak progresibitatea helburutzat jo du, normalkuntza-bidetzat jo beharrean; hori, besterik gabe, Nafarroako hizkuntz politikaren adierazle garbia dugu⁶.

EUSKARAZ INFORMATUA IZATEKO ESKUBIDEA ETA BOTERE PUBLIKOEN INFORMATZEKO DUTEN BETEBEHARRA

Lasagabaster-ek azaldu duenez, informazioa euskaraz jasotzeko eskubidea, izaera subsidiariodun eskubide prestazionala da⁷. Horrek esan nahi du, Gobernuari dagokiola eskubide hori eraginkorra bihur dadin bitartekoak ezartzea; baina eskubidea, prestazionala izateaz gain, subsidiarioa ere bada, beraz, gizarteak berak eskubide hori bermatua izateko bitarteko edo lanabesak antola (autoantola) ditzake⁸. Prentsa idatziaren kasuan, euskaraz informatua izateko eskubidearen subsidiariotasunak eragin osoak bete ditzake. Horixe dugu *Euskaldunon Egunkaria*-ren kasua, bat aipatzearen.

Esan bezala, euskal gizarte-mugimenduak, prentsa idatzi bidez, euskaraz informatua izateko eskubidea bermatu dezake. Hori horrela izanik, aipa dezagun botere-publikoen *rola* prentsa idatzi bidez euskaraz informatua izateko eskubideari dago-kionean. Printzipioz hiru jarduera-esparru desberdin ageri zaizkigu: lehenbizikoa sustapen-jardueraren bidetik letorke, bigarrena informazioa ematearen bidetik eta, hirugarrena publizitate ofizialaren eskutik.

EUSKARAREN ALDEKO SUSTAPEN-JARDUERA

Botere-publikoek, 10/1982 Euskararen Legearen aginduz, euskal komunikabide idatziak sustatu behar dituzte «*a fin de garantizar la equiparación de ambas lenguas*». Komunikabideetan hizkuntza bien erabilpenaren parekotasuna agertzen da sustapen-politikaren ardatz eta helmuga gisa. Baina, informazioaren merkatuaren hizkuntz izaerari begira «parekotasuna» nola identifika daiteke?

Gorago aurreratu den bezala, Euskararen Legeak oinarrizko hizkuntz eskubideak zerrendatzen dituenean bi hizkuntza ofizialak kontuan hartzen ditu; adibidez, legeak aitortzen du Administrazioarekin hizkuntza batean edo bestean harremanak izateko eskubidea, baita hizkuntza bietan irakaskuntza jasotzeko eskubidea... bi hizkuntzen arteko simetria⁹ hori ez da ageri euskarazko komunikabideak jasotzeko eskubidea aitortzen denean, 5.2.c artikuluan¹⁰. Horren arrazoa argia da. Informazioa ez da Euskal Herriko komunikabideetatik bakarrik jasotzen; Estatuko komunikabideek ere informazioa igortzen dute, Euskal Herriko gehienak bezala gazteleraz. Hori horrela, ezin pareka daitezke euskaraz eta gazteleraz informatuak izateko eskubideak, eskubide simetrikoak bailiran, ez baitira. Gazteleraz informatua izateko eskubidea bide desberdinetatik bermatua dago; eta gazteleraren erabilpenaren erreferentzia horrek, zabaltasunez interpretatua izan behar dena (gazteleraz mezu informatiboak igortzen dituzten EAEko zein Estatuko komunikabideen erabilpena) euskararen aldeko sustapen-politikaren parametro gisa funtzionatu behar du¹¹. Bi

hitzetan; informazioa euskaraz jasotzeko eskubidea eskubide asimetrikoa izanik, botere publikoek aurrera eraman beharko luketen sustapen-politikak euskararen aldeko desoreka nabarrena agertu beharko luke. Besterik da, baina, gaur egungo praxia.

INFORMAZIOA IGORTZEA

Botere publikoei informazioa ematea galdatzen zaie.

Betebehar hori arautzen duen xedapena, 14/1966 Legea, martxoaren 18koa, Prentsa eta Inprentari buruzkoa dugu; konkretuki bere 7.1 artikulua, non honakoa ezartzen baitzen:

El Gobierno, la Administración y las Entidades públicas deberán facilitar información sobre sus actos a todas las publicaciones periódicas y agencias informativas en la forma en que legal o reglamentariamente se determine.

Hori arau nagusia da baina arau nagusi horri salbuespenak ezarri zaizkio, bi hain zuzen ere: sekretu ofizial gisa sailkatu-riko arloak batetik eta, sekretu judizial gisa sailkatu-rikoak bestetik.

Administrazioari ezarritako betebehar orokor horren arabera, euskal prentsa idatziak informazioak jasotzeko eskubidea du, arau orokorrek ezarritako mugez gain bestelakorik ezin ezar dakizkielarik. Botere publikoek, informazioa ematera beharturik izateaz aparte, batzuetan komunikabideetan iragarkiak sarrarazi ditzakete¹².

PUBLIZITATE OFIZIALA

Botere publikoek komunikabideetan, diru baten trukean, eransten dituzten iragarkiei publizitate ofiziala edo instituzionala deitzen zaie¹³. Administrazioa, beraz, iragarle gisa agertzen da komunikabidearekin kontratu bat sinatu behar baitu eta komunikabideak zehazten duen tarifa bati lotu. Hori horrela izanik, publizitate ofiziala komunikabideen sustapenezko ele-

mentua dela esan daiteke: baina aldiz, arrazoi horren beror-
r rengatik, diskriminaziorako elementua ere bada, publizitatea
medio batzuei bidali eta besteei bidaltzen ez zaien neurrian.

A rgitu beharrekoa dakusat Administrazioak ez duela nore-
kin kontratatu behar duen erabakitze erabateko askatasu-
nik. Zuzeneko kontratazioaren kasuetan ere, hiru printzipio ber-
matu behar dira: lehen, hiritarrok onura publikoak jasotze-
ko dugun printzipiozko berdintasuna; bigarrena, eraginkorta-
suna eta, hirugarrena, objetibotasuna.

Publizitate ofizialak euskal medioetan duen agerpena zen-
bait faktorengatik delimitaturik ageri zaigu. Euskal medioe-
tan agerpen horri dagokionez, ene ustez, alde handia dago le-
gearen interpretazio logikoak eman beharko lukeen emaitzetatik
egungo praxia bitartekoan. Izan ere publizitate ofiziala bidalt-
zeko arloan botere publikoek erabiltzen dituzten irizpideak ez
dute zer ikusirik hizkuntz araubidearen ezarpenekin. Esan
nahi dena da, botere publikoek ez dutela euskararen sustapena
kontuan hartzen publizitate ofiziala kontratatzeke. Euskararen
eta euskal medioen sustapenaren beharrak legean aitorten
e s p resua badu ere, botere politikoek ez dute irizpide hori kon-
tuan hartzen publizitatea kontratatzeke; horren arrazoi na-
gusia borondate politikoa delarik.

Zenbaitetan publizitate ofiziala ez bidaltzeagatik sortu diren
diskriminazioak Auzitegien aurrera eramán dira. Baina, behin
bakarrik agertu da euskara zuzenbide-oinarri bezala. Azter
ditzagun, lehenbizi, euskararekin zerikusirik ez dutenak; on-
doren, erabiltzen diren irizpideak euskara tartean denean apli-
katuak izan direla ager dezagun. Publizitate ofiziala ez bidalt-
zeagatik diskriminazioa alegatua izan zen Auzitegi Gorenaren
lehenbiziko epaia honako hau dugu: Auzitegi Gore n a ren Epaia
1987ko uztailaren 8koa, zeinaren arabera Andaluziako Juntari
galdatu zitzaion publizitate kanpainia bat Sevillako ABC egun-
kariarekin kontratatzerá, aipatuz:

La desigualdad de hecho tiene relevancia jurídica, habida cuenta,
no obstante la falta de regulación legal, de que existe el principio
del que se deriva la necesidad de igualdad de trato... proscribiendo

do el artículo 14 de la Constitución Española toda discriminación por razón, entre otros varios supuestos, de opinión o cualquier otra condición o circunstancia personal o social, sin que la excepción producida tenga justificación razonable, es por lo que resulta evidente la consecuencia de la discriminación apreciada. (7. Z.O.)

Euskal Autonomi Elkarteko Auzitegi Nagusiak ere, behin baino gehiagotan publizitate instituzionala medio batzuetara bakarrik bidaltzeari buruzko arazoak aztertu ditu; horien artean 1990ko otsailaren 25eko Epaia dugu, zeinetan gaiari buruzko doktrina generala ezarria izan baitzen:

..no es ésta (Administrazioaz dihardu) libre en la elección de los medios de publicidad con los que, en definitiva, contrate, pues su decisión deberá ser conforme a esos criterios de eficacia y objetividad y respetuoso de aquel principio de igualdad ante los beneficios públicos. Resultando fácil deducir de todo ello, como norma que el Ordenamiento jurídico impone a la Administración en supuestos como el enjuiciado, aquella según la cual la no contratación de un medio que en sus características técnicas se presenta como homogéneo a otros sí contratados exigirá, como requisito preciso para que el derecho a la igualdad en la aplicación de la norma no resulte vulnerado, que la exclusión obedezca a una justificación que se muestre como objetiva y razonable. (3. Z.O.)

Argi dago, publizitate ofiziala medio batzuetara bakarrik bidaltzea diskriminatorioa dela; eta, argi dago, ere, epai horien arabera publizitate-kontratu horiek zuzenbidearen arabera-koak izan daitezen, datu objetiboetan oinarritutakoak izan behar direla. Datu objetibotzat bakarrik «tiradaren kopurua», «zabalkundea maximizatzea»... hartu dira kontuan.

Euskaldunon Egunkaria-k publizitate ofiziala ez jasotzeagatik diskriminazioa alegatu zuenean, Auzitegi Nagusiari aukera zabalduta zitzaien «euskararen» elementua datu objetibo legez baloratzeko, baina hori egin gabe, *Egunkaria*-ren eta gaineko egunkarien tirada alderatu ondoren, honakoa aipatu zuen:

Debe, por tanto, concluirse que el trato diferenciado que supone la no contratación de publicidad institucional por parte de la Ad-

ministración Autónoma de P.V. con el diario *Euskaldunon Egunkaria*, en este caso, tiene su fundamento en la aplicación de un criterio objetivo que constituye elemento de razonabilidad suficiente y aparta, en consecuencia, dicha actuación de la consideración de discriminatoria y vulneradora del artículo 14 de la Constitución.

Euskararen normalkuntzarenikuspegitik abiatuz, egin daitezkeen balorazio guztiak ezin daitezke ezkorragoak izan. Informazioa euskaraz jasotzeko ikuspegitik abiatuz ere, lege-indarrez aitortua dugun eskubide hori kaltetua agertzen da. Eta hori horrela da nahiz eta erdal medio batzuetan sartzen den publizitate ofiziala bi zutabetan, era elebidunez agertu, izan ere erdal medioetako irakurlearen artean euskaldunak badira ere, euskal medioetako irakurleei (guztiak euskaldunak, noski) eskubide hori ez baitzaie bermatzen.

Bestalde, komunikabideetan euskararen presentzia areagotzeko botere-publikoei ezarri zaien beharra ere eraginik gabe geratzen da, 10/1982 ENLko helburuak paper errean geratuz.

EUSKAL MEDIOETAN PUBLIZITATE OFIZIALA AGER / EZ AGER DADIN ERAGITEN DUTEN FAKTOREAK

Euskaraz informatua izateko eskubidearen eta euskal komunikabideen alde izan beharko litzatekeen sustapen-politikaren arabera, publizitate ofizialak euskal medioetan agerpen handiagoa izan beharko luke. Azter dezagun zein faktorek duen zerikusirik errealtatezko agerpenean.

AUZITEGI KONSTITUZIONALA

Auzitegi Konstituzionalaren hizkuntzari buruzko azken epaiak sendotzen ari diren doktrina, oinarritzko eskubideei edukin linguistiko eskasa ematea dugu¹⁴. Doktrina horren funtsa Kataluniatik datozkigun errekurtsioak dira. Kataluniako hizkuntz politika dinamikoa da; eta dinamizitate hori batez

ere arau dinamikoak diren administrazio-erreglamentuen bitartez lortzen da.

Katalunian normalkuntza-legeak zehaztu gabe utzi dituen aspektuak erreglamentuz arautu dira hizkuntz eskubide eta betebeharrak ezarriz (hezkontza-arloan, adibidez, erreglamentuz ezarri da zein izan behar den katalanaren eta gaztelararen erabilpen eskolarra).

Kataluniako hizkuntz politika Auzitegi Konstituzionalaren aurrean errekurritu denean oinarrizko eskubideren bat kalte-tua izan dela argudiatuz, Auzitegia saiatu da oinarrizko eskubideari edukin linguistiko eskasa ematen Kataluniako hizkuntz politika atzera bota gabe. Gogora dezagun elementu politikoak Auzitegi Konstituzionalaren osaketan txokoa duela (Konstituzioak aniztasun politikoa ezarri baitu Auzitegian).

Hori horrela izanik, Auzitegi Konstituzionalak informatua izateko oinarrizko eskubidearen edukin linguistikoaz jardun ez bada ere, ez dut uste euskaraz informatua ez izateagatik anparor-errekurtsoak emaitza onik aterako lukeenik.

Horrenbestez, publizitatea euskal medioetan ez sartzeak ez du Konstituzioak oinarrizko eskubide legez aitortu duen informatua izateko eskubidea kaltetzen.

Eta ondorio hori sendotua geratzen da Auzitegi Konstituzionalak informazio-eskubidea (hizkuntzari erreferentziarik egin gabe) eta botere publikoetatik dirua jasotzeko eskubidea lotu ez dituelarik:

La libertad de los medios de comunicación, sin la cual no sería posible el ejercicio eficaz de los derechos fundamentales que el art.20 de la Constitución enuncia, entraña seguramente la necesidad de que los poderes públicos, además de no estorbarla, adopten las medidas que estimen necesarias para remover los obstáculos que el libre juego de las fuerzas sociales pudieran oponerle. La cláusula del Estado Social (art. 1.1) y, en conexión con ella, el mandato genérico contenido en el art. 9.2 imponen sin duda actuaciones positivas de éste género. No cabe derivar, sin embargo, de esta obligación, el derecho a exigir el apoyo con fondos públicos a determinados medios privados de comunicación social o la crea-

ción o el sostenimiento de un determinado medio del mismo género de carácter público. (5. Z.O. AKE 1981ko martxoaren 16koa)

PUBLIZITATE OFIZIALAK SORTZEN DITUEN MEDIOEN ARTEKO DISKRIMINAZIOAK EPAITZEKO JOERA. IRIZPIDE «OBJETIBOAK»

Publizitate ofiziala medio batzuetan bakarrik sartzeak sortzen dituen diskriminazioak epaitzerakoan Auzitegi arruntek joera argi bat agertu dute.

Diskriminazio hori Konstituzioaren bateragarria ote den epaitzeko medioen artean dauden desberdintasunak kontuan hartu dituzte. Desberdintasun objetiboak hain zuzen ere, baina ez hizkuntzarekin lotuak. Erabili den irizpide nagusia medio bakoitzak duen tirada izan da. Hori horrela, medioak tirada handia badu publizitate ofizial gehiago jaso dezake, Administrazioaren eraginkortasun-printzipioak irizpide horretan funtsaturiko diskriminazioa babesten duelakoan.

Esan bezala, medioaren hizkuntza, irizpide objetiboa izanik, ez da kontuan hartu diskriminazioa juzgatzeko. Eta ez da erabili, nahiz eta Auzitegiari aukerarik falta ez zaion.

EUSKAL AUTONOMI ELKARTEAN ELEBITASUNA ULERTZEKO MODUA

Euskal Autonomi Elkartean elebitasun simetrikoa estandarizatu da. Elebitasun mota desberdinak badaude ere¹⁵, EAEkoak bi zutabetan gartzeleraz eta euskarazko bertsioak jasotzen ditu, mezu informatiboak diren kasuetan. Formulazio horrek irakurle goaren hizkuntz eskubideak errespetatzen ditu, izan ere bi hizkuntzetako bertsioak aldamenean izanez gero, irakurle goak mezua hizkuntza batean edo bestean jaso baitezake.

Publizitate ofizialari dagokionez, mezu publikoak bi hizkuntzetan idazteak ekartzen duen ondorioa da, medio batera edo bestera bidaliz gero, medio horren hartzailego elebidunari bere hizkuntz eskubideak bermatzen zaizkiola. Baina noski, bakarrik medio horretako hartzailego elebidunari.

Formulazio hori erabat koherentea izango litzateke medio guztietako irakurlego erreala, elebiduna izango balitz. Baina gaur egungo errealtateak erakusten digu hori horrela ez dela. Euskal medioetako hartzailegoa bada elebiduna baina, erdal medioetakoa ez guztia.

Gauzak horrela, euskaldunak dugun informazioa euskaraz jasotzeko eskubidearekin bat etorriko litzatekeen interpretazio bat egin beharko litzateke. Eta horren arabera, publizitatea zein mediora bidali erabakitzeke erabili behar diren datu objektiboen artean, euskal medioetako hartzailegoa (Konstituzio aginduz, elebiduna dena) euskarazko mezu publizitarioen hartzaileak direla kontuan hartu beharko litzateke.

Jarduera administratiboan oinarritzko irizpidea izan behar den eraginkortasunarekin ez da oso koherentea tirada handiko erdal medioetara publizitate elebiduna bidaltzea. Bada koherentea, ordea, euskal medioetara euskarazko (eta, nahi bada, erdarazko) publizitatea bidaltzea.

ADMINISTRAZIO-ANIZTASUNA

Euskal medioetan publizitate ofiziala sartzea baldintzatzen duen bestelako faktore bat, Administrazio desberdinek eta baita Administrazio barneko sailek politika propioa eta irizpide propioak erabiltzen dituztela dugu.

Administrazioen politikak alderatuz gero atera daitekeen ondorioz garbiena, bere aniztasuna da. Gutxi dira publizitate ofiziala arautzeari ekin diotenak. Kasu isolatu gisa Gipuzkoako Diputazioko araua eta Udaleri Euskaldunen Mankomunitateko Udalen euskara-ordenantzak ditugu. Bestelakorik egon daitezkeen arren, ez ditut ezagutzen.

Hori horrela, ez dago publizitate ofiziala zein mediotara bidali behar den irizpideei buruzko batasunik; ezta ere euskal medioak bultzatzearen aldeko politika bateraturik. Bakoitzak, beren irizpide eta borondate politikoaren arabera medio batera edo bestera bidaltzen dute publizitate ofiziala, hori bai, era elebidunez nagusiki.

Euskararen normalkuntzari mesedegarri izango litzaioke, euskal medioetako hartzailegoa den euskaldungoaren hizkuntz eskubideekin errespetagarria izango litzatekeen politika bateratua. Gainera, eraginkortasun-printzipioak ere asko irabaziko luke. Britainia Handiko praxiari jarraitzea egokia litzateke; izan ere, Britainia Handian organismo bakar bat arduratzen da Estatuko Administrazioko organo desberdinetako publizitate--kanpainiak bideratzen, bitarteko urriak optimizatuz.

BORONDATE POLITIKOA

Borondate politikoa lan honetako atal desberdinetan aipatu dugu; halaberharrez aipatu ere. Gaur egun dugun esperientziak erakusten digunez, borondate politikoak berebiziko garrantzia du publizitate ofiziala euskal medioetara bideratzearen *affaire* honetan, eta garrantzirik badu, publizitatea nora bidali behar den erabakitzean elementu diskrezionalek tarterik badutelako; hots, «borondatea» ahalmena dagoenean bakarrik ager daiteke.

Gaur egun ondoriozta daiteke botere publikoek, orokorrean, ez dutela euskal medioak bultzatzearen alde borondate nabarmenik agertu, nahiz eta legea interpretuz bestelako politika bat gailendu beharko litzatekeen. Eta hori horrela den bitartean, hots, borondate politikoa agertzen ez den bitartean, bertan euskararen eta informazio-eskubidearen arteko uztarduraren gainean egin daitezkeen lege-interpretazio eta abarrak paper errean geratuko dira.

Gauza bat legearen interpretazio logikoa da, eta besterik botere publikoek agertu duten praxia.

ETORKIZUNARI BEGIRA: PRENTSA IDATZIAN EUSKARAREN ERABILPENARI BURUZKO BALIZKO ARAUBIDEA

Gauzak horrela, proposa ditzagun etorkizunari begira euskaraz informatua izateko eskubidea eraginkorra bihur lezaketten neurri batzuk.

Lan honetan, aski argi geratu da euskaraz informatua izateko eskubidea desorekatzen duen faktorerik nagusia botere publikoen borondate eza dela. Hori berriz ere, azpimarratzekoa dakusat. Beraz, ezin esan daiteke Legeak euskaraz informatua izateko eskubidearen gauzatze eraginkorrari oztopoak ezartzen dizkionik, nahiz eta denbora aurrera joan ahala gero eta sendotuagoa dugun «progresibitatea» elementu distorsionatzaile gisa oraindik ere agertzen den.

Prensa idatziak ikaragarriko eragina du gizarte-iritzia n sorkuntzan, baina hori ezin erabil daiteke oinarritzat jo den hizkuntz eskubide bat baldintzatzeko. Edozelan, hori da ene ustez botere publikoek euskal prentsa artikulo agertu duten axolagabekeriaren arrazoi nagusietarikoa.

Proposamen gisa, hona hemen balizko Euskal Prentsa Idatziari buruzko Arau batek edota Euskararen Normalkuntzarako Plangintza Orokor batek euskararen normalkuntzari begira ezar lezakeena:

Bat.— Euskararen Legeak 15 urtetako ibilbidea izan duen honetan, euskaraz informatua izateko eskubidea baldintzatzen duen progresibitatea Legetik desagertarazi beharko litzateke edo bestelako formulazio zehatzagoa eman. Azken horri helduko baltzaio, Legea baino askoz ere dinamikoagoak diren Dekretuak edo Aginduak erabili beharko lirateke, Katalunian bezala, azken horiek erraz baitira aldatzen.

Bi.— Publizitate instituzionala prentsa idatzia sustatzeko baliogarria den neurrian, euskal medioak sustatzeko (ez dezagun ahanzi hori Legeak botere publikoei galdatzen dien betebeharra dela) baliogarria izango den publizitate instituzionalari buruzko araubidea ezarri beharko litzateke. Adibidez, Administrazio guztiei begira publizitate ofiziala bidaltzeko gutxienezko kuota batzuk ezarriz.

Hiru.— Araubideak Administrazio guztiak behartu litzake, euskaldungoak duen euskaraz informatua izateko eskubidearen oinarrian, publizitate instituzionala euskal medioetan behinik behin sartzera.

Lau—. Administrazioak zehaztu beharko luke era elebidu-
na (bi zutabetan) noiz erabili behar duen. Jakinik erdal me-
dioetako jasotzaileek erdara erabiltzen dutela eta Administra-
zio jarduera irizpidea den «eraginkortasun printzipioari» jarrai-
ki, eta baita euskal medioen aldeko sustapen-politikari jarraiki
ere, erdal medioetan erdal bertsioak besterik ez sartzearen al-
de ager daiteke. Interpretazio hori zuzenbidearen arabera
dela dakusat.

1. Estatu espainiarrean, 1978ko Konstituzioak, bere 20.1.d artikuluan informazioa jasotzeko eskubi-
dea era espresuan jaso du.

Estatu frantziarrean, ez da informazioa jasotzeko eskubidea espreski arautu, ezta kazetariak beha-
rrezkoa duen informazioa jasotzeko eskubidea ere. Edozelan, doktrina administratibista frantziarrak,
eskubide berri horren agerpenaz jardun du, prentsa-askatasunari erantsitako dimentsio berri bat le-
gez. Ikus CHINCHILLA MARIN, C., *La radiotelevisión como servicio público esencial*. Tecnos, Madril,
1988, 60. or. Adierazpen askatasunaren hizkuntz edukinaz ikus WOEHRING, J., «La réglementation
linguistique de l’affichage public et liberté d’expression: P.G. Québec c. Chaussure Brown’s Inc. *McGill
Law Journal*, 1987, 878-886 or. bit.

2. Gogora dezagun, Europari bagagozki, Estatu guztiek, bi ezik (Luxenburgo eta Portugal), hizkuntz ela-
karte desberdinak jasotzen dituztela bere baitan. Hizkuntz eskubideei buruzko xedapenetako ikuspegi
konparatuz jabetzeko ikus PETSCHEN VERDAGUER, S., *Las minorías lingüísticas de Europa occidental:
documentos (1492-1989)*, 1. lib., Euskal Legebiltzarra, Vitoria-Gasteiz, 1990; eta ikuspegi zabalagoaz,
CENTRE INTERNATIONAL DE RECHERCHE SUR LE BILINGUISME, *Minorités linguistiques et inter-
ventions. Essai de typologie*, Press de l’Ybiversuté Laval, Québec, 1978.

3. Konstituzio espainiarrak 20.3 artikuluan honakoa dio: *La ley regulará la organización y el control par-
lamentario de los medios de comunicación social dependientes del estado o de cualquier ente público y ga-
rantizará el acceso a dichos medios de los grupos sociales y políticos significativos, respetando el plura-
lismo de la sociedad y de las diversas lenguas de España*. Beraz, bere aginte-eremua kominikabide
publikoetara mugatzen da eta, bere edukin linguistikoari bagagozki agindu minimoak ezartzen ditue-
la esan genezake («*respeto a la diversidad lingüística*»); hau honela, Konstituzioaz geroko legeek kanti-
tatea eta kualitatea zehaztu dezaketela uler daiteke; artikulua hori hizkuntzen erabilpenaren ikuspegi-
tik ez da muga gisa agertzen. Ikus COBREROS MENDAZONA, E. *El régimen jurídico de la oficialidad del
euskera*. HAEE-IVAP, Oñati, 1989.52. or., eta URRUTIA LIBARONA, I., «Euskaraz informatua izateko esk-
ubidea» INIGO, J.J. ed. *Publizkuntza*, Donostia, 1992,121.or.

4. Itzulpena, nirea.

5. Hori horrela ulertuko ez balitz, bidegabeko ondorioei atea zabalduko litzazkieke; adibidez, euska-
razko argitalpenek ez lukete subentziorik jasotzeko eskubiderik izango, gaztelerazkoak izango luketen
neurrian, edo euskarazko argitalpenak zentsuratuak izan litezke.

6. Hona hemen abenduaren 15eko 18/1986 Legeko 27. eta 28. artikulua:

27.1.— *Las Administraciones Públicas promoverán la progresiva presencia del vascuence en los medios
de comunicación social públicos y privados.*

*A tal fin, el Gobierno de Navarra elaborará planes de apoyo económico y material para que los medios de
comunicación empleen el vascuence de forma habitual y progresiva.*

2.— *En las emisoras de televisión y radio y en los demás medios de comunicación gestionados por la Co-
munidad Foral, el Gobierno de Navarra velará por la adecuada presencia del vascuence.*

28.— *Las Administraciones Públicas de Navarra protegerán las manifestaciones culturales y artísticas,
la edición de libros, la producción audiovisual y cualesquiera otras actividades que se realicen en vascuence.*

Deigarria da Nafarroako normalkuntza-legea proiektua izan zenean, 28. artikuluari eman zitzaion lehenbiziko idazkerak «*Las Administraciones públicas de Navarra fomentarán...*» jaso zuela, eta Legea onartua izan zenean «*fomentarán*» terminoa «*protegerán*» terminoaren bitartez aldatua izan zela. Beraz, sustapen-politikak mugatzeko baliogarria izan zen aldaketa.

7. LASAGABASTER HERRARTE, I., «El euskera y los medios de comunicación en la Comunidad Autónoma del País Vasco», COBREROS (Bat.), *Euskararen Lege-antubideari buruzko Jardunaldiak/Jornadas sobre el régimen Jurídico del euskera*, HAAE-IVAP, Oñati, 1990, 214. or..

8. «*Se entiende que si la sociedad autónomamente satisface ese derecho entonces no es necesaria la intervención pública*». LASAGABASTER aur. aip. 224.or..

9. Besteak-beste, OTTO Y PARDO, I. de; *Estudios sobre derecho Estatal y Autonómico*. Tecnos, Madrid, 1986, 210. or.

10. Besterik da 10/1982 ENLko 22.1 artikuluaen edukina. Bertan hizkuntzen arteko simetria ageri zaigu. LASAGABASTERek 5.2.c artikulua eta 22.1 artikuluaen arteko desberdintasuna azaltzerakoan, 22.1 artikuluaen kalitate eskasa azpimarratu zuen, 22.1 artikuluaen literaltasunak zentzugabekeria darrrela azpimarratuz. LASAGABASTER aur. aip. 223. or.

11. LASAGABASTER aur. aip. 223. or..

12. 14/1966 Legea, martxoaren 18koa, Prentsa eta Inprentari buruzkoa, 6.1 art. *Las publicaciones periódicas deberán insertar y las agencias informativas distribuir, con indicación de su procedencia, las notas, comunicaciones y noticias de interés general que la Administración y las entidades públicas consideran necesario divulgar y sean enviadas a través de la Dirección General de Prensa, que las cursará cuando lo estime procedente para su inserción con la extensión adecuada. 2. Tales informaciones serán remitidas sin discriminación entre publicaciones análogas, sujetándose a las normas que reglamentariamente se determinen.*

13. BEL MALLÉN, I., CORREDOIRA Y ALFONSO, L., eta COUSIDO, P., *Derecho de la información. Sujetos y medios*. 1.lib., Colex, Madrid, 1992, 341. or.

14. Ikus bereziki, AKE, 337/1994, abenduaren 23koa. Baita ere AKE, 46/1991, otsailaren 28koa. Ikus ere BAÑO LEON, J.M. «¿Igualdad contra Autonomía?», *Autonomías*, 20, 1995, 99. or..

15. Elebitasunari buruz bibliografia ugaria da. Hona hemen erreferentzia modura idazlan interesgarri batzuk. HAMERS, J., BLANC, M., *Bilingüité et bilinguisme*, Pier Mardaga edit., Bruxelles, 1983. MACKEY, W.F., *Bilingüisme et contact des langues*. Klincksieck, Paris, 1976. KELLY L.C., *Description and measurement of bilingualism*, Toronto University Press, Toronto, 1969. BOURHIS, R.Y., *Social and individual factors in language acquisition. Some models of bilingual proficiency*. OISE. Toronto, 1987.